

P. Szűcs Julianna

In memoriam Kovács Ákos

A Mozgó Világ harmincéves múltja visszanevező új folyamának nagy szerzője volt Kovács Ákos. Tíz írással gazdagította lapunkat, az elsőt 1991-ben, az októberiben, az utolsót 2008-ban, a decemberiben jelentethettük meg. Kultúranropológus volt, néprajzos, de mindenekelőtt igazságát kereső citoyen népművelő, aki új műfajokat talált ki, meglepő módszereket fedezett fel, forradalmi hevülettel képviselte a szabadelvű, polgárosodásban érdekelt hazát.

Amikor még megengedhettük magunknak – ez az idő 2012-ben zárult –, hogy minden év végén nívódíjat adjunk át egy-egy év kiemelkedő teljesítményt nyújtó szerzőjének, 1995-ben *A Feszty-körkép* című tanulmánya (1995/7) kapta meg. Megtaláltam azt a laudációt, amelyben akkor méltathattam különös, szabálytalan és rendhagyóan tehetséges produkcióját. Ezek a sorok a konkrét alkotáson túl talán földidéznek valamit különös, szabálytalan rendhagyóan tehetséges személyiségéből is. Idemásolom hát búcsúzóul.

„Főszerkesztői felelősségem teljes tudatában merem állítani, hogy pályafutásom során Kovács Ákoshoz hasonló nehéz emberrel még nem találkoztam. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy e megállapítás nem vonatkozik munkatársára, a vele mindenben egyenrangú szellemi partnerére és feleségére, Sztrés Erzsébetre.) Kétoldalú kapcsolatunk forgatókönyve leírható a hadászati sikertörténetek tárházaként, az ars bella gerendi szép katalógusaként is. Amely katalógusban a szerkesztőség és benne én a defenzív lapvezetés valamennyi formaváltozatát a rugalmas elszakadástól a teljes kapitulációig bemutatjuk.

127

Enyhén stilizálva, összecsapásaink a következőképpen szoktak lezajlani. Először is Kovács Ákos bejön a Mozgó Világba. Mit bejön! Behatol. Berobban. Áttöri az egész arcvonalat, és ügyel, hogy a maradék ellenállást is felmorzsolja. Gondosan megtisztítja a terepet a többi szerzőtől. Furorja nem ismer feudális hierarchiát. Helykereső manőverei az első kötetes novellistát éppúgy sújtják, mint a politikai és szellemi életünk külön ropival és extra konyakkal ünnepelt nagyságait. A novellista és a független szellemóriás rövid utóvédharc után hamarosan föladja. A csatamezőn áthajigált ropit és konyakot – mint jogos hadizsákmányt – Kovács Ákos természetes grandezzaival teszi magáévá.

A sikeres villámháború, a Blitzkrieg után Kovács Ákos persze kihasználja lélektani előnyét, és ilyenkor vázolja föl a békekötés feltételeit. Ezek rendszerint kemények. A terv általában tartalmazni szokta a szerző (vagy szerzőpáros) ezeröttszáz oldalas tanulmányának közlését. Plusz egy adattárat apró betűkkel, lábjegyzetekkel. Plusz háttérinterjúkat, dokumentumokat, fakszimiléket. Plusz három ív képanyagot. Szerző ilyenkor megpendíti finoman: helyesnek tartaná, ha a publikálás céljaira megkaphatná a júliusi, az augusztusi és a szeptemberi teljes számot, de az októberi szám illusztrációs anyagához is ragaszkodik. Szerző továbbá kiköti,

hogy e számok műnyomó papíron jelenjenek meg, és echtacrom technikával legyen kivitelezve. Tárgyalóképességének bizonyítékeként esetleg hajlandó eltekinteni a levelek hasonmásainak és az épületek tervrajzainak színesben való illusztrálásától. Arról viszont nem szeretne hallani több ellenvetést, hogy az említett hónapokban is puha fedéllel jelenjen meg a Mozgó Világ. A Feszty-körkép-számhoz ő speciál stílusosnak tartaná az aranyozott egészvázson kötést, mert ez remekül rímelve a Jókai-összes millenniumi hangulatához.

Őnök ezek után persze joggal kérdezhetik, amikor fölmutatom a Mozgó Világ 1995-ben különdíjjal jutalmazott produkcióját, a júliusi számunkat, az úgynevezett Feszty-körkép-számot, hogy hol itt a győzelem. Hol az aranyozás? Még a melléklet is csak akkora, mint egy fizetési slejfní, pedig a szerző nagyon szerette volna az egész panorámaképet göngyöltve egy az egyben és gadgetként minden példányhoz hozzárendelni.

A siker – immár minden stilizáció nélkül – természetesen Kovács Ákosé. Azé a szerzőé, aki a mai szerkesztőségi viszonyok, a mai anyagi körülmények, a mai közegellenállások, a mai nemzeti totemek és tabuk, tehát az egész mai posztkulturális klíma közepette sokkal többet harcolt ki, mint ami megszokott. Persze annál sokkal kevesebbet, mint ami ideális körülmények között, egy Lorenzo de Medici, egy Gyula pápa vagy egy Soros és Postabank fuzionálta szponzorálás nyomán optimalizálva megvalósulhat.

De úgy látszik, imponáló maximalizmusa nem hagyta érintetlenül olvasóit sem. Örömmel közölhetem, hogy az elmúlt hónapokban az ő tanulmánya – és mellékelt képanyaga – kapta a jobboldali sajtó részéről a legkitüntetettebb, már-már őrjöngő figyelmet. Nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy a tőlük kapott elmarasztaló szavak egyszer még – valószínűleg ellenzéki körülmények között – sokat fognak majd érni.

Talán még aranyozásra, műnyomó papírra is fog belőle telni. Addig is: szeretném, ha csatáinkat évről évre, újra és újra lejátszhatnánk. Ha Kovács Ákos és a Mozgó Világ közötti egyenlőtlen küzdelem eredményeképpen még sok hasonló mélységű, sok filológiaiilag korrekt és sok hasonló tehetségű munka születne tőle. Hát istenem! Ha ennek ára néhány nehéz szerkesztőségi perc, bevállaljuk. Több is vészett Pusztaszernél, mint remélem, megírja nekünk azt is.”

Megírta. Tanú erre 1997-ben megjelent, A magyar pantheon című tanulmánya. Bár tovább játszhatnánk asszóinkat. Mennyi ötletet adna neki a jelen!